

separari, atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi, ut a presenti die omnibus Episcopis dicatur, ut nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit, quatenus et præterita mala, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, et futura caute caveantur. Docet igitur Gregorius Ecclesiam Romanam nunquam hoc absolute præcepisse, sed sub voluntaria conditione et promissione postulasse. Constat igitur hoc jure ac merito fieri ab Ecclesia potuisse; nam potestatem habet dispensandi hæc spiritualia bona, inter quæ sacri ordines computantur, sub eo modo, vel conditione quam magis convenientem ac decentem judicaverit. Quod autem hæc conditio fuerit conveniens, ac maxime decens, satis a nobis ostensum est, neque ex veteribus sacerdotibus sumitur recte argumentum in contrarium, quia absolute non potest fieri comparatio, tum propter diversam sanctitatem ministeriorum et actionum ad quas assumuntur; tum etiam propter majorem abundantiam, et perfectionem gratiæ legis novæ, quam veteris. Si autem proportionalis fiat comparatio, potius ab illis sumi posset argumentum in contrarium, ut ostendimus.

19. In Apostolis vero aliisque Episcopis et Sacerdotibus primitivæ Ecclesiæ potius habemus clarissima exempla hujus continentiæ, ut mox videbimus; de usu autem Græcorum non multum curandum est; fatemur enim si sobrie et sine schismate sua consuetudine utantur, posse sine peccati macula sacra exercere ministeria, non tamen cum ea perfectione ac puritate, quam ex vi sui status Sacerdotes continentes habere possunt; negari enim non potest, cæteris paribus, continentiam etiam ab actu conjugali majorem puritatem ac sanctitatem afferre, ut in superioribus late ostensum est, quia actus etiam conjugalis, etiamsi moraliter honestus sit, negari nihilominus non potest, quin et quamdam habeat impuritatem admixtam, ut dixit Siricius Papa, epist. 1, et hebetet aciem mentis, totumque hominem carnalem quodammodo efficiat, ut dixit Augustinus 14 de Civ., c. 17.

20. Sed instabit aliquis, nam interdum aliquis per præceptum Pontificis cogitur Episcopatum acceptare, vel clericus fieri; ergo ille vel non tenetur obedire, vel poterit ordinari sine promissione castitatis, vel certe simpliciter et absolute cogitur præcepto ad castitatem, seu votum ejus. Secundo, etiamsi castitas exigatur sub illa conditione, videtur sa-

tis violenta exactio; quia Ecclesia omnino indiget sacris ministris, atque ita non posset non conferre hujusmodi ordines hominibus, etiamsi ipsi votum castitatis nollent emitte- re. Ergo, quod nunc postulet talem conditionem ideo esse videtur, quia moraliter certum est non defuturos multos qui illam acceptent, ut gradum illum obtinere possint. Atque videntur solum per quamdam coactionem illam acceptare, quia aliter clerici fieri non possunt. Ad primum respondeo, licet contingat aliquem jam constitutum in ordine sacro, præcepto cogi ut ad superiorem ascendat, vel Episcopatum acceptet, raro tamen vel nunquam accidere ut aliquis ea necessitate compellatur subdiaconatum accipere. Illud autem prius nullam novam obligationem castitatis addit, et ideo nullum inde sumi potest argumentum. Aliquando etiam cogitur aliquis simpliciter ordinari in sacris, non tamen absolute, sed supposita obligatione alicujus beneficii, vel dignitatis ecclesiasticæ, quam habet, ratione cujus obligari potest, nisi malit beneficium dimittere, et ita semper illa obligatio est pendens ex conditione voluntaria. Omitto religiosos, quibus interdum hoc absolute præcipitur; illi enim ratione voti obedientiæ ad plura obligari possunt, et cum jam habeant votum castitatis, nullum novum onus in hæc parte suscipiunt. Addo denique si occurrat casus, in quo propter commune bonum aliquis obligetur absolute a Pontifice ad sacros ordines suscipiendos, illum consequenter obligari ad perpetuam continentiam; neque id est inconveniens in particulari et raro casu, in quo, sicut prius supponitur necessarium ad commune bonum, ita et posterius propter idem commune bonum tolerandum est; quia esset magna deformitas in tali casu continentiam ab ordinatione separare.

21. Ad alteram partem respondetur negan- go ultimam consequentiam; nam cum Ecclesia utatur jure suo, nulli facit violentiam, sicut non fit violentia ei qui cupit alicui religioni uniri, et se illi tradere; vel feminæ, quæ desiderat perpetuo inter moniales, et cum earum habitu vivere, sub conditione ab illa exigendo ut votum castitatis et alia religionis vota promittat, si commodis et bonis illius status frui vult. Ita ergo nunc se gerit Ecclesia; quod vero aliter factura esset, si nulli essent, qui talem conditionem vellent acceptare, et accidentarium est, et cogitatione potius fingi quam timeri potest. Quin potius de divina providentia sperandum est, nunquam de-

futuros multos qui, non ex ambitione dignitatis vel gradus, neque ex cupiditate divitiarum, sed ex affectu virtutis ac religionis ad Deum, saltem ut ex principali intentione, hunc statum accipiant, ejusque continentiam promittant.

22. Atque hinc facile patet responsio ad tertiam objectionem in principio propositam, ob quam dixerunt aliqui Catholici expedire ut hæc lex continentiæ irrogaretur ab Ecclesia, et voluntati ordinandorum relinqueretur illam vovere, ut asseruit Panorm., in cap. *Cum olim*, de Cler. conjug. Palacios vero, d. 28, disp. 2, circa 6 concl., attingens quæstionem, an hoc expediat, judicio Sedis Apostolicæ relinquit. Mihi autem videtur Sedem Apostolicam satis in hoc suum judicium significasse, et quamdiu aliquid non declaraverit, certum existimo non expedire talem mutationem facere, ut omnes etiam Theologi censuerunt, dist. 37 et 38, et ostendit late Bellarm. supra, et Medin., lib. 3 de Continentia, c. 7, et alii, quia res est antiquissima et per se honestissima, et nulla est sufficiens ratio talis mutationis; majora enim incommoda ex matrimonio clericorum sequerentur, quam nunc sequuntur ex cælibatu, si omnia recte pensentur. Nequæ obstat objectio facta: est enim accurate distinguendum, aliud esse exponere homines periculo fornicationis vel sacrilegii, aliud vero esse permittere, vel potius tolerare hujusmodi pericula, vel lapsus, qui secundum humanam fragilitatem eveniunt. Hoc secundum fit necessario ab Ecclesia, quia ejus providentia et gubernatio, quantumvis perfecta, humana est, et non potest omnia incommoda vitare. Primum autem nec fit ab Ecclesia, nec in hoc negotio potest illi imputari, quia status clericorum de se non habet illud periculum adjunctum; voluntarium etiam propositum, ut Gregorius supra insinuavit, multum confert ut futura mala caveantur; et ministerium ipsum de se multum juvat ad eundem finem; ac denique providentia, quam semper Ecclesia adhibuit ad cavenda hæc pericula, magna semper fuit, ut ex ipsis etiam canonibus Apostolorum intelligi potest, infraque videbimus.

23. Igitur, quod his omnibus non obstantibus, aliqui et plures humani lapsus sequantur, non refert, ut ob eam causam existimandum sit tantum bonum Ecclesiæ non expedire, præsertim cum in omni statu timeri possint lapsus et incommoda, quæ sine dubio fuissent majora, si sacri ministri continentiam non observarent; nam in materia castitatis fortasse

essent in multis æquales lapsus; et in cæteris, quæ sine dubio est major pars clericorum, privaretur Ecclesia insigni virtute et decore castitatis suorum Sacerdotum, quæ et ad sacrificii reverentiam, et ad sacerdotii honorem, et ad fidelium exemplum valde necessaria est, ut recte dixerunt Hieronymus, 1 contra Jovinian.; Epiph., hæres. 59; Ambr., 1. 4 Offic., c. ult. Aliunde vero nec circa spirituale regimen, nec circa dispensationem honorum ecclesiasticorum, moraliter loquendo, debita cura et fidelitas observari posset. Propter quod Justinianus imperator, in d. 1. *Non semper*, C. de Episc. et clericis, pie ac sapienter optabat ut Episcopus non solum post episcopatum susceptum filios non gigneret, verum etiam ut ante episcopatum susceptum illos non habeat, etiam ex legitimo toro natos, et consequenter ut qui illos habuerit, in Episcopum non eligatur: *Quia oportet*, inquit, *Episcopum, nulla erga eos liberos, qui carne et corpore pariantur, affectione et studio præpeditum, omnium fidelium animos parentis charitate et benevolentia comprehendere.*

CAPUT XIV.

QUO TEMPORE COEPERIT ESSE IN ECCLESIA CASTITATIS OBLIGATIO IN EPISCOPIS AC PRESBYTERIS.

1. Ex dictis in cap. superiore, constat institutionem hanc esse ecclesiasticam, nam, cum non sit divina, alia esse non potest, cum legitima sit et honesta, ut ostensum est, et vim habeat obligandi, ut per se constat, et obiter etiam ostendimus, et in hoc et seq. cap. clarius constabit. Oportet ergo auctoritatem hujus institutionis ab ejus antiquitate et origine investigare, quod ut distinctius fiat, non confuse de toto ordine sacro, sed distincte de singulis sacris ordinibus dicemus. Distinguemus præterea illas duas partes continentiæ, scilicet, ut qui absque uxore ad ordinem sacrum admittitur, uxori copulari non possit; qui vero jam uxoratus ordinatur, ad uxorem accedere non possit: in priori autem parte duo possunt distingui, scilicet, prohibitio et irritatio matrimonii contrahendi, nunc vero solum de prohibitione agimus, nam de irritatione infra specialiter disputandum est.

2. *Neque Episcopus neque Presbyter matrimonium contrahere mittebantur a tempore Apostolorum.* — Dico ergo primo: a tempore Apostolorum observatum in Ecclesia fuit, ut Episcopus ac Presbyter jam ordinatus matrimonium contrahere non permetteretur. Con-

jungimus hos duos gradus, quia, licet semper fuerint distincti, in primitiva Ecclesia ac tempore Apostolorum frequenter conjuncti erant, et quod ad præsens attinet, decreta, quæ de Presbyteris loquuntur, quæ frequentiora sunt, a fortiori in Episcopis locum habent. Probatur ergo primo, Apostolorum exemplo; nullus enim eorum, qui ante acceptam uxorem ad Apostolatam vocatus est, eam postea duxit: quod imprimis constat in Joanne Evangelista, quem virginem a Christo vocatum fuisse, et virginem perpetuo mansisse certius est, quam ut probatione indigeat. Illi vero annumerandus est frater ejus Jacobus; nam de utroque sic scribit Epiphanius, hæres. 58: *Joannes et Jacobus, filii Zebedæi, qui manserunt in virginitate, neque tamen propriis manibus membra resecurunt, neque nuptias contraxerunt, sed proprio corde decertarunt, et mirabiliter gloriam coronæ hujus certaminis abstulerunt.*

3. Tertium his adjungere possumus Jacobum, fratrem Domini; nam, licet hoc de illo expresse non referat Hegesippus, ea tamen de illo scribit, quæ manifeste indicant eum vitam a matrimonio satis alienam duxisse. Nam, ut referunt Eusebius, lib. 2 Hist., c. 22, et Hieronymus, de Scrip. Eccles., *Jacobus ab infanti sanctus fuit, vinum et siceram non bibit, animalium carnibus se abstinuit, nunquam altionsus est, neque unctus unguento, neque usus balneo, flexis genibus tam perseveranter orabat, ut ejus genua camelorum duritiem traxisse crederentur.* Quæ omnia cum statu matrimonii non recte conveniant; unde a fortiori credendum est illum matrimonio abstinuisse. Quod non obscure significavit Epiphanius, hæres. 30, in principio, dicens, Ebionitas in sui erroris initio virginitatem magnificasse propter Jacobum fratrem Domini; clarius hæres. 78: *Jacobus* (inquit), *frater Domini, ubi annos vixit nonaginta sex, virgo existens mortuus est;* et infra: *Joannes* (inquit), *Jacobus, atque Jacobus, hi tres hanc vitæ conversationem habuerunt;* cum qua sententia optime consonant multa alia, quæ de eodem Jacobo refert Chrysostomus, hom. 5 in Matthæum, illud præcipue, tantam in eo fuisse carnis incuriam, ut adhuc viventis omnia fere membra morerentur. Quarto, B. Andream vitam conjugii expertem egisse refert Simon Metaphrast., in Vita D. Petri.

4. *Objectio diluitur.* — Quinto loco annumerandus est Paulus, quem non solum post vocationem suam non accepisse uxorem, verum etiam nunquam illam habuisse longe

probabilior opinio fert, ut pie satis et erudite ostendit Cæsar Baron., in primo tomo, ann. Christi 57, n. 59 et seq.; præcipue vero colligitur ex verbis ejusdem Pauli, 1 ad Cor. 7: *Volo enim vos esse sicut meipsum.* Dices, ex illis verbis solum colligi Paulum continentiam servasse, sive uxorem haberet, sive non. Proxime enim ante illa verba ad conjugatos loquebatur, dicens: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, ne tentet vos Satanæ propter incontinentiam vestram;* ne autem id præcipere videretur, subjungit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium,* indicans quod in ipso est potius consulere, ut perpetuo contineant, et ad hoc seipsum in exemplum proponit, dicens: *Volo autem vos omnes esse sicut meipsum.* Quod recte exponit Augustinus, lib. de Grat. et lib. arb., c. 4, dicens: *Quia utique ipse ab omni concubitu continebat;* et ibi Theodoretus: *Seipsum exemplar proposuit, suæ castitatis thesaurum nobis revelare coactus.* Theophylactus autem sic exponit: *Oplarem ut semper omnes continerent.* Hæc ergo verba, si nihil amplius Paulus addidisset, sufficienter explicarentur de perpetua continentia servata a Paulo post conversionem suam in matrimonio prius contracto.

5. Hanc vero dubitationem excludunt verba sequentia: *Dico autem non nuptis, sed viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut et ego.* Unde recte Ambrosius prioribus verbis addidit: *Qualis autem ipse erat, mox in subjectis ostendit.* Posterioribus vero adjungit: *Non diceret: Bonum est innuptis, ut sint sicut et ego, nisi esset integer corpore; nec diceret: Omnes homines volo esse sicut meipsum; si enim habuerit uxorem, et hoc dixit, virgines esse noluit; sed absit, sic enim a pueritia spiritu servavit, ut hujus rei studium non haberet, quippe cum juvenculus anticipatus sit a gratia Dei.* Quibus verbis aperte significat Paulum virginem etiam fuisse, quod etiam significavit Epiphanius, hæres. 70, et Hieronymus, qui alios Patres antiquos refert, epist. 52 ad Pamachium. Estque per se valde verisimile, ex his quæ de seipso idem Paulus aliis locis refert, nam ad Galat. 1 de se ait: *Audistis conversationem meam aliquando in Judaismo, et proficiebam in Judaismo supra omnes coetaneos meos in genere meo, abundantius umulator existens paternarum mearum traditionum.* Et ad Philippenses, ait fuisse, *secundum legem Pharisæus, secundum emulationem persequens Ecclesiam Dei, secundum justitiam, que eo*

lege est, conversatus sine querela. Et Actor. 23: *Pharisæus, inquit, sum, filius Pharisæi;* et c. 7 ejusdem libri dicitur, cum lapidaretur Stephanus, Paulum fuisse adolescentem. Ex quibus omnibus recte perpensis, magna probabilitate colligitur, Paulum usque ad conversionem suam innuptum et virginem permansisse, nam imprimis ætas adolescentiæ nondum matrimonium postulabat; deinde professio Pharisæorum potius erat de continentia conservanda ad tempus saltem diuturnum, ut ex Epiphanius colligitur, hæres. 16. Sollicitudo etiam proficiendi in Judaismo a conjugio adolescentem avocabat; vita denique in lege innocens et sine querela turpem de illo actum præsumere non permittit; conservavit ergo cælibatum et virginitatem usque ad conversionem suam.

6. *Paulus post vocationem suam non nupsit.* — Quod vero (idque ad nostrum institutum magis refert) post conversionem ad fidem, uxorem non duxerit, nullus vir prudens dubitare potest, qui attente legerit quæ idem Paulus scribit, 1 ad Cor. 7, de excellentia castitatis, et de necessitate ejus ad tollenda omnia impedimenta perfectionis, et ut quis posset nihil aliud cogitare, nisi quæ Domini sint, et quomodo placeat Deo, neque esse sollicitus quæ sunt mundi, sed solum quæ ad Dei obsequium et bonum animarum spectant. Quibus adjungi potest ejusdem Pauli sententia, 2 ad Tim. 2: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Constat autem ex Actibus Apostolorum, capite nono et seq., et ex omnibus ejus epistolis, præsertim 2 ad Cor., cap. 14, ipsum summa charitate et sollicitudine munus Apostolicum peregrisse, ita ut nihil aliud quam Christi gloriam et animarum salutem cogitare videretur. Quis ergo credet eum, post tale munus susceptum, de matrimonio contrahendo cogitasse? Atque hæc est communis sanctorum Patrum sententia, ut præter citatos sensit Hilarius, Psal. 127; Augustinus, l. 1 de Adulterin. conjug., c. 4; Hieronymus, epist. 22 ad Eustochium, de Custodia Virginit., et optime Tertullianus, lib. de Monogamia, c. 3 et 8, ubi Pamelius alia adnotat loca. Solus Clemens Alexandrinus ex antiquioribus contrariam de Paulo habuit opinionem, cujus sententia, licet admitteretur, intelligenda esset, quod Paulus ante suum Apostolatam uxoratus esset. Re tamen vera Clemens non historiam narrat, sed deceptus est male intelligendo quædam verba ejusdem Pauli ad Philip. 4: *Rogo te, germane compar,*

quia vox græca *συγγε*, quam interpres noster transtulit *compar*, conjugem significare potest. Sed generalior est, et conjugalem proprie significat, id est, socium ejusdem jugi, oneris aut muneris. Unde verisimilius est illum germanum non fuisse feminam, sed virum aliquem, qui Paulum juvabat in onere Evangelicæ prædicationis, et ideo comparem, seu conjugalem a Paulo appellari, ut latius expositores in illum locum indicant. Præterea Clemens alium locum Pauli sinistre etiam interpretatur, ut statim adnotabimus.

7. *Petrus ante Apostolatam, non postea habuit uxorem.* — *Quid de aliis Apostolis.* — Sexto, adjungere possumus alios omnes Apostolos; nam de Petro certum est habuisse uxorem, æque tamen certum est ante Apostolatam illam duxisse; nam Luc. 4 fit mentio socrus Petri, quam Christus a magnis febribus liberavit in principio fere prædicationis suæ; ergo jam tunc Petrus habebat uxorem. Quod autem secundam non duxerit, et discursu facto de Paulo demonstrari potest, et ecclesiastica traditione est certissimum, cum bigamia in Episcopis et Sacerdotibus semper Apostoli prohibuerint, ut ex 1 ad Tim. 3, et ad Tit. 1, et ex canonibus Apostolorum constat, et in materia de irregularitate latius dixi. De cæteris vero Apostolis an uxorati fuerint, necne, scriptum non reperio; quod autem continentiam servaverint, et usum uxorum in Apostolatu non habuerint, docent antiquissimi Patres. Ex quo evidenter colligitur, si qui ex illis uxores non habebant, quando vocati sunt, nunquam illas accepisse; nam si illi, qui eas habebant, ab eis se continebant, cur illas acciperent, qui non habebant? Unde recte Tertullianus, lib. de Monogam., c. 8: *Petrum, inquit, solum invenio maritum per socrum, monogamum præsumo per Ecclesiam, quæ super illum ædificata omnem gradum ordinis sui de monogamia erat collocatura; cæteros autem maritos non invenio, aut spadones intelligam necesse est, aut continentes.* Spadones vocat virgines, seu qui uxores nunquam duxerunt, continentes autem eos, qui, licet uxores habent, illas non cognoscunt. Atque eodem modo de cæteris Apostolis sensit Hieronymus, l. 1 cont. Jovinianum, et epist. 22, et alios infra referemus, qui continentiam saltem omnibus Apostolis attribuunt.

8. Quod ergo Clemens Alexandrinus dixit, lib. 3 Stromat., Philippum Apostolum genuisse filias, si verum esset, intelligi deberet, eas ante Apostolatam genuisse; nullum ta-

men ad id asserendum fundamentum habuit, sed æquivocatione nominis deceptus est; putavit enim Philippum illum, qui filias habuisse refertur, Actor. 21, Apostolum fuisse, quod ex eodem refert Niceph., l. 3, c. 24, et ex Papia, c. 33, et non improbat; idem tenet Eusebius, l. 3 Hist., c. 30, in quo sibi ipsi repugnare videtur; nam l. 2 ejusdem Hist., c. 4, Philippum illum, de quo fit mentio Actor. 8, non Apostolum, sed alium, qui cum Stephano Diaconus ordinatus fuerat, fuisse affirmat. Et l. 3, c. 25, ex Polyrate refert eundem Philippum Diaconum fuisse, qui filias haberet, quod verius magisque receptum est. Imo in d. c. 21 Actor. videtur satis expressum; vocatur enim *Philippus Evangelista, qui erat unus e septem*, hoc est, unus ex illis qui in c. 6 electi et diaconi ordinati referuntur. Scio Lorinum, Act. 5, v. 5, ab hac contradictione illum velle liberare, asserendo Eusebium, Tertullianum, lib. de Baptismo, c. 8, et alios Patres, cum aliquando dicunt Philippum, qui filias habuit, Apostolum fuisse, non loqui de Philippo, uno ex duodecim Apostolis, sed de Diacono, quem Apostolum, sicut alios viros apostolicos primitivæ Ecclesiæ, in latiori significato et minus proprio Apostolos nonnunquam nominant. Verum licet hæc conciliatio ad alios Patres facile accommodari possit, non tamen ad Eusebium. Nam citato l. 3, c. 30, expresse loquitur de Philippo qui martyrium passus est Hierapoli, qui non est ex septem diaconis, sed Apostolus, unus ex duodecim, ut testatur Baronius in Annot. ad Martyrolog. Romanum, prima die maii, plures alios auctores referens, et hunc testatur Eusebius filias habuisse, citato loco. Non ergo dicta conciliatio ad Eusebium applicari potest. Quod vero ulterius ibi dicit Clemens, Philippum filias suas viris tradidisse, de quocunque Philippo intelligatur, fundamentum non habet, neque ab alio asseritur.

9. Quod vero Ignatius, epist. 9 ad Philadelphenses, exempla ponens Sanctorum, *qui rei uxoriae se dederunt*, inquit, *ut Petri et Pauli et aliorum Apostolorum, qui nuptiis operam dederunt*, difficultatem majorem facit contra dicta. Nam, licet de Paulo respondere possimus in Vaticano codice, et in aliis antiquioribus, nomen Pauli non inveniri, ut ibi Scholiastes, et Bellarm., lib. 4 de Cler., cap. 20, notarunt, et latius Baronius citatus confirmat; tamen de aliis Apostolis non tam facile possumus id dicere; nam, licet Baronius, in principio, dicat novatores depravasse epi-

stolam Ignatii, et post Petram addidisse, *Paulum, et alios Apostolos*, tamen de hoc posteriori verbo, et solus ipse hoc dicit, et postea nullam de illo probationem adducit, sed solum de nomine Pauli, unde fortasse hoc solum in prioribus verbis significare voluit. Ex hoc ergo loco aperte colligitur alios Apostolos præter Petrum habuisse uxores, quantum non omnes. Atque idem sensit Clemens Alexandrinus, dict. l. 3 Strom., sed hic movetur testimonio Pauli, 1 ad Cor. 9, dicentis: *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas?* Hic vero locus non cogit, quia ibi mulier non significat uxorem, sed quæcumque feminam, ut communiter antiqui et moderni expositores ibi interpretantur, et Hieronymus ac Tertullianus locis citatis; et sane cum ibi Paulus distincte numeret fratres Domini, quos constat virgines fuisse, sufficiens argumentum est de uxoribus non loqui. Ex Paulo ergo non cogimur dicere alios Apostolos habuisse uxores. Ignatius vero de aliquibus id affirmare videtur, quia fortasse ita fuit; quamvis non constet qui vel quot illi fuerint; quicumque tamen illi sint, ante Apostolatam eas habuisse intelligendum est, non postea illas accepisse, ut omnia, quæ hactenus diximus, sufficienter probant.

10. *Objectio. — Responsio.* — Dicit vero aliquis Apostolos non lege sacerdotii aut Episcopatus adductos matrimonio abstinuisse, sed quia voluntarie perfectionem cum Christo professi sunt. Respondeo verum quidem hoc esse, præsertim de his Apostolis, qui Christum in hac vita mortali viventem sequuti sunt. Imo in præcedenti capite ostendimus Christum Dominum de hac continentia Episcoporum et Sacerdotum legem non tulisse; quid ergo mirum quod Apostoli qui primi omnium illam servarunt, non ex voluntate legis, sed voluntarie illam amplexi fuerint? Apostolorum ergo exempla non adducimus ut in eis legem ostendamus, sed ut optimam originem et initium hujus legis indicemus. Apostolos ergo imitari cœperunt S. Episcopi qui ante matrimonium ad Episcopatum ab ipsis Apostolis assumpti sunt, ut licet colligere ex Ignatio, ep. ad Philadelphenses, ubi in hoc numero ponit Timotheum, Titum, Evodium et Clementem; ex quibus intelligi potest reliquos probatos Episcopos, qui ad Episcopatum cælibes electi fuerunt, cælibes semper permansisse; nam de his, qui post primum conju-

gium ad sacerdotium vocati sunt, certum est ad secundas nuptias postea non transiisse, cum bigamiam in Sacerdotibus Ecclesia semper detestata fuerit. Denique quamvis positive, ut sic dicam, ostendere non possimus, nullum unquam Episcopum vel Sacerdotem post suam ordinationem, permittente Ecclesia, nuptias contraxisse, illud saltem certum est, omnes Episcopos et Presbyteros, de quorum vita laudabili nobis constat, hanc legem observasse, neque aliquem ex probabili historia ostendi posse, qui post Presbyterium uxorem accepit. Nam quod de Gregorio, patre Gregorii Nazianzeni, quidam afferunt, extra rem est; nam constat ex orat. 19 ejusdem Nazianzeni, non solum ante sacerdotium, verum etiam ante Baptismum uxorem duxisse, quæ illi supervixit, et quantum ex discursu illius orationis potest colligi (quamvis expresse non asseratur), post sacerdotium semper cum illa continenter vixit. Est ergo moraliter evidens hunc morem exemplo Apostolorum statim ab initio introductum esse in Ecclesia, ac generaliter observatum.

11. *Hæc obligatio continentia, incertum est quando sub præcepto inceperit.* — Alque hinc tandem concluditur eam legem, vel obligationem, quam nunc in Ecclesia catholica videmus, antiquissimam esse, et ab hac Apostolica traditione manasse; quomodo autem introducta fuerit, aut quando in rigore inceperit, sub rigore obligationis et necessitatis, non credo facile definiri, nisi dicendo hoc fuisse præceptum Apostolicum traditum in can. 27 Apostolorum, qui sic habet: *Innuptis, qui ad clerum proveci sunt, præcipimus ut, si voluerint, uxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo*, quem in hoc sensu defendit Turrian., lib. 1 pro canon. Apost., c. 2, nihil vero speciale in illius confirmationem vel explicationem adducit; indiget tamen certe expositione, quia nimium probat, si lectores tantum et cantores excepiantur; oportet ergo sub illis omnes minores ordines intelligere. Sed quia hi canones non habent omnino certam auctoritatem, ideo dixi non esse omnino certum hujus obligationis initium. Nam, licet hic canon in Trullano, can. 6, ab illis Patribus receptus sit, tamen etiam illi canones Trullani incertam habent auctoritatem, ut constat ex Decret., d. 16, et est res vulgaris. Præterea nullum decretum Conciliare vel Pontificium invenitur, ad quod initium hujus obligationis reducat. Nam, licet Gratianus, in cap. ult., d. 27, ex Calixto referat hoc decretum: *Pres-*

byteris, Diaconis, subdiaconis et monachis concubitus habere, seu matrimonia contrahere peccatus interdiciamus, tamen ille canon non Calixto I, sed Calixto II tribuitur a Gratiano, juxta emendatiorem inscriptionem, et potius Urbano II tribuendus esset, ut in scholiis Gregoriani codicis notatur; fuit autem Urbanus II anno 1077, ante quod tempus erat sine dubio hæc obligatio in Ecclesia, ut ex Concilio Neocæsar. constat, c. 1: *Presbyter, ait, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur*; antiquior vero est hæc obligatio etiam hoc canone, ut ostendam; referenda ergo est ad immemorabilem consuetudinem, quæ usque ad tempora Apostolorum refertur. Obligatio autem, quæ consuetudine nititur, aliquando incipit per actus qui fiunt sine obligatione præcepti, quorum usus paulatim immutat judicium, et intentionem operantium, et ita tandem inducitur obligatio; quando autem hoc modo inducitur, difficile, vel potius impossibile moraliter est certum initium ejus designare. Hoc autem modo potuit in præsentem contingere, nam in principio, fervore fidei et charitatis, et Apostolorum exemplo ac verbo facile poterant omnes, qui ab eis sacerdotes ordinabantur, induci ad promittendum cælibatum, si antea erant innupti.

12. Priores vero Episcopos, ita ab Apostolis consecratos, eandem regulam tanquam optimam, magisque convenientem in successoribus, vel coadjutoribus suis consecrandis observasse, verisimile est, atque ita intra breve tempus consuetudinem pro lege et regula acceptam esse. Oportet autem hic duo distinguere: unum est antecedens, ut sic dicam, ordinationem Sacerdotis, aliud consequens. Hoc posterius est abstinere a matrimonio contrahendo post ordinationem, et hoc existimo semper fuisse sub obligatione, saltem ratione promissionis quam in ipsa ordinatione faciebant; quia revera semper in Ecclesia existimatum est malum ac turpe, post sacerdotium, matrimonium contrahere, ut amplius ex dicendis constabit. Antecedere autem ad obligationem ipsam dico hanc regulam seu ritum non ordinandi aliquem sacerdotem, nisi imponendo ei onus servandi seu promittendi cælibatum; et quoad hoc dico non mihi constare quando cœperit esse sub obligatione, vel respectu Episcopi ordinantis, ut neminem nisi sub hac lege ordinare audeat, vel respectu clericum ordinati, ut intelligat, eo ipso, quo ordinatur, promittere cælibatum, vel ad illum obligari ex lege ecclesiastica. Quid vero